

PRİZREN KİTABELERİ

Dr. M. KEMAL ÖZERGIN — Dr. HASAN KALEŞİ — İSMAİL EREN

Geçen yüzyıllarda, Türk hâkimiyeti altında bulunan bugünkü Yugoslavya'nın her yerinde, din, maarif, kültür, iktisat ve içtimâî yardım ile ilgili pek çok mimarî eser (câmi, tekke, zaviye, medrese, mektep, kütüphâne, türbe, köprü, kale, kule, çeşme, sebil, han, kervansaray, hâmmam v.b.) meydana getirilmiş ve bunları vakf edenler de kendi adlarını ebedileştirmek için eserlerinin uygun yerlerine, çeşitli şekillerde kitâbeler koymuşlardır. Bu yolla, geçen yüzyıllar içinde her kasaba ve şehirde bir çok kitâbe meydana getirilmiştir. Kabir taşlarındaki kitâbeler de dikkate alındığı takdirde, bu sayının pek kabarık olduğu anlaşılacaktır. Bütün nevileri ile kitabelerin, tarihin çeşitli kolları için (siyasî, kültür, hal tercümesi v.b.) ne derece mühim bir vesika değerine sahip olduğunu burada izah etmeye lüzum yoktur.

Yugoslavya'da, Türk hâkimiyetinin ilk devirlerine âit kitabeler de mevcuttur. Ne yazık ki, bunlar zamanla ortadan yok olmaktadır. Şimdiye kadar bilinen en eski kitabe, Manastır'daki Çavuşbey câmiî'ne âit olup, 1434 yılından önceki bir tarihte meydana getirilmiştir.¹ En yeni kitabeler ise, XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar uzanmakta olup, bunların müelliflerinin adları ve hattâ hal tercümeleleri bile bilinmektedir (Meselâ, Saraybosna'da Şeyh Seyfeddin Kemura ve Muhammed Kadiç; Prizren'de Ömer Lâtfî Paçarizi gibi). Yugoslavya'daki ilk devir Türk kitabelerinin çoğu, Osmanlı ülkesinin diğer bölgelerinde olduğu gibi, A-

rapçadır. Fakat XVI. yy.'ın ortalarından itibaren türkçe ve manzum yazılmış olan kitâbelerin sayısı pek artmaktadır. Farsça metinli kitabeler ise, nâdirdir.

Yugoslavya'da Türk hâkimiyeti devrinde meydana getirilen binlerce kitabelden pek azı, günümüze kadar gelebilmiştir. Bir zamanlar Türk askerî ve sivil idaresinin merkezleri olan bazı şehirlerde şimdi, hemen-hemen hiç bir kitâbe mevcut değildir. Mimarî eserlerin bir çoğu bugün ortadan kalkmıştır. Bunda zamanın bakımsızlık yüzünden tahribi olduğu kadar, yeni anlayışlarla şehircilik plânlarının tatbiki başlanmış olmasının da büyük rolü vardır. Elbette mimarî eserlerle birlikte kitabeler de yok olmaktadır. Yalnız, bazı şehirlerde kültüre ve tarihî eserlere karşı saygı ve sevgileri olan kişiler eliyle bazı kitabeler kurtulmuş ve bunların bir kısmı, bugün müzelerin ihtimalına terk edilmiş bulunmaktadır.

Yugoslavya'da Türk hâkimiyeti devrinden günümüze gelebilen kitâbelerin de zamanla tamamen ortadan yok olacağı şüphesizdir. Bu sebepten, bunların bir an önce derlenip neşri, tarihin mühim bir kaynağının yitirilmesini bir dereceye kadar önleyebilecektir.

Yugoslavya'daki Türk devri eski eserlerinin tetkiki geçen yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlamıştır. Önce,

1. Bk. Dr. H. Kaleşi: *Najstarija vakufnama u Yugoslavi* [Yugoslavyada en eski vakıf-nâme]. Prilozi za orijentalnu filologiju. X - XI. (Sarayevo 1961).

Bosna ve Hersek bölgeleri ele alınmış ve ortaya konabilen sonuçlar daha çok Saraybosna'da çıkarılan "*Glasnik Zemalyskog Muzeta*" mecmuasında yayınlanmıştır. Türk mimarî eserlerinin araştırılması ile beraber, bazı Türk devri kitâbelerin yayınlanmasına da başlanmıştır. Fakat aradan tam yüzyıl geçtiği halde, Yugoslavya'daki bu devir kitabelerin çoğu henüz ne toplanmış ve ne de yayınlanmıştır. Sadece Bosna - Hersek'te bulunan kitabelerden derlenenlerin büyük bir kısmı çeşitli tarihlerde neşredilmiştir. Ancak bütün bu yayınlar plânlı ve teşkilâtli bir şekilde olmamıştır. Ele alınan kitâbeler daha çok sanat değerini hâiz mimarî eserlere âit olduğu gibi, derlemeler de mimarî eserlere tahsis edilen araştırmaların içine sıkıştırılmıştır. Ancak son yıllarda Mehmed Muezinoviç, Yugoslavya'daki Türk kitabelerinin derlenmesine düzenli bir şekilde girişmiş ve elde ettiği sonuçları, 1950 yılından beri Saraybosna'da çıkan Şarkiyat Enstitüsü organı "*Prilozi za Oriyentalnu filologiyu*" adlı dergide neşretmeye başlamıştır.

Yugoslavya'nın Makedonya, Kosova, Metohiya, Sırbistan, Sancak ve Karadağ bölgelerinde, bir çok kitabe günümüze kadar gelebilmiş ise de, bunların çoğu ele alınmamıştır. Sayılan bölgelere âit olmak üzere sadece, Gliša Elezoviç Üsküp'teki bazı kitabeleri², Prof. Fehim Bayraktareviç Ohri'deki üç kitabeyi³, İvan Yastrebov ise Prizren'e âit bir kaç kitabeyi (Kiril yazısı ile)⁴, nihayet H. Kaleşi ve İ. Eren yine Prizren'deki arapça bir kitabeyi⁵ yayınlamışlardır.

Prizren, Fatih Sultan Mehmed kumandası altında bulunan Türk ordusu tarafından 21 Haziran 1455 tarihinde kesin olarak fethedilmiştir (Fr. Babin-ger: *Mehmed der Eroberer und seine Zeit*, München 1953. 131-134). Bu tarihten önce, bu şehir Türkler tarafından bir kaç defa muvakkaten işgal olunmuş idi

(*Kosova salnâmesi*, 1892. 513; Ş. Sâmî: *Kamusü'l-lâm*. II. 1492; *Ratna prošlost Beograda*. Belgrad 1954. 45).

Türk idaresinin daha ilk devirlerinden itibaren Prizren, şehircilik, iktisat ve kültür bakımlarından bir hayli gelişmiştir. Devlet adamları, ulemâ, sanat erbâbı ve daha bir çok şahıslar pek çok mimarî eser meydana getirerek bu şehri imâr etmişlerdir. Sûzî, Nihârî, Sücûdî, Aşık Çelebi, Sa'yî, Şem'î, Behârî, Tecelî, Mehmed Tâhir ve Ömer Lûtfî gibi bir çok tanınmış şâir, ya Prizren'de dünyaya gelmiş veya ömürlerinin büyük bir kısmını bu şehirde geçirmişlerdir (H. Kaleşi: *Prizren kao kulturni tsentar za vreme turskog perioda* [Türk devrinde bir kültür merkezi olarak Prizren]. *Gjurmime Albanologjike*. I (Priştine 1962). 91 - 118). Türk devrinde Prizren'de özellikle Debbâğlık, Demircilik, Bıçakçılık, Kuyumculuk ve Tüfek imâlî pek gelişmişti. Meselâ XIX. yy.'ın ortalarına doğru bu şehirde 100 tane tüfekçi dükkânı vardı. Prizren tüccarları bütün Rumeli ve hattâ Anadolu ile faal ticarî münasebetlerde bulunurlardı.

Prizren, Osmanlı devletinin mülkî teşkilâtında, fethinden itibaren daima sancak olarak kalmış, sadece 1868 - 1874 arasında vilâyet merkezliğinde bulunmuştur. Prizren, 31 Ekim 1912 tarihinde Sırp tarafı tarafından kesin zaptı ile Osmanlı devletinin elinden çıkmıştır.

Prizren'in bilinen kitabelerini top-

2. *Turski spomeništi u Skolpyu* [Üsküp'te Türk anıtları]. *Glasnik Skopskog naučnog društva*'dan ayrı basım.

3. *Turski spomeništi u Ohridu* [Ohri'de Türk anıtları]. *Prilozi za oriyentalnu filologiyu*. V. 1954-55 (Sarayevo 1955). 111 - 134.

4. *Stara Srbiya i Albaniya* [Eski Sırbistan ve Arnavutluk]. *Spomenik SAN*, Belgrad 1904; *Podatki za istoriyu srpske crkve* [Sırp kilisesi tarihine âit bilgiler]. Belgrad 1875.

5. *Prizrenats Kukll-beg i nyegove zadujbine* [Prizrenli Kukli Bey ve vakıfları]. *Prilozi*. VIII - IX. 1958 - 59 (Sarayevo 1960), 143 - 168.

layan bu makale, bir iş bölümü dahilinde yapılan çalışma ile meydana gelmiştir. Dr. Hasan Kaleşi, Prizren kitabelerinin fotoğraflarını, basit kopyalarını ve bunlar ile ilgili bilgileri derlemiş, Dr. M. Kemal Özergin kitabeleri okumuş ve metinlerini neşre hazırlamıştır. İsmail Eren ise, kitabelerin metinlerinde geçen şahıslar ile binaları hakkındaki bilgileri toplamıştır. Makalenin görülen şekli ile telifi de, Dr. M.K. Özergin'in kaleminden çıkmıştır.

Bu makalede verilen kitabe metnlerinin bir kaçı, bugün mevcut olmayıp bunlar derlemeyi tamamlamak üzere, ya önceki neşirlerinden nakledilmiş veya Gliša Elezoviç'in koleksiyonundan alınmıştır. Bunlar da aslında Üsküp'deki Rufaî tekkesi şeyhi olan Şeyh Sa'deddin Efendi tarafından derlenmiş ve G. Elezoviç'e verilmiş kopyalardır. Şeyh Sa'deddin Mehmed Efendi, geniş bir kültüre sâhip ve bazı tasavvufî şiirleri vaktiyle İstanbul'da çıkan bir kaç dergide yayınlanmış bir şahısdır.⁶ 1936 yılının başında Üsküpte vefatına kadar, Yugoslav türkoloğu müteveffa G. Elezoviç'e ilmî çalışmalarında azamî derecede yardımda bulunmuştur.

Kitâbe metinlerinde, satır başlarındaki rakamlar satır sırasını göstermektedir. Metin içinde kullanılan işaretlerin ifâde ettiği mânalar şöyledir:

- Yazı silinmiş :
Okunmuyor: (.....?)
Tahminen okunuyor: (?)
Metinde olmayıp ilâve edilen: []
Metinde aynen: (!)

Kitâbe metninden sonra gelen, daha ufak punto ile dizilmiş kısımda, kitâbenin binânın neresinde olduğu, maddî tarifi (kısaltma ile "Mad. tar.": maddenin cinsi, yazısı ve özellikleri, kitâbenin ölçüsü v.b.), manzûm ise şâirinin kimliği ve nihayet yayınlanıp yayınlanmadığı gösterilmiştir.

Kitâbelerde geçen şahıslar ve binaları ile ilgili açıklamalarda, henüz basıl-

mamış iki eserden faydalanılmıştır. Bunlardan birincisi, geçen yüzyılın ikinci yarısında Prizren'de yazılmış, *Menâkıb* adında yazma bir eserdir. Bu eserin müellifi, Prizrende Eminpaşa medresesi müderrisi ve daha sonra müfti olan Tâhir Efendi'dir. *Menâkıb*, arapça olarak, mesnevi şeklinde manzûm yazılmış 227 beyitlik bir eserdir. Prizren ile ilgili olayları, Türk mimarî eserleri ve bunların bânilerine dâir bilgileri ihtiva etmektedir. Aslında eserin adı olmayıp, "menakıb" başlığını taşıyan bölümlerden müteşekkildir. Müellifi eliyle yazılmış olan bir nüsha bugün Prizren Vakıf İdaresi kütüphanesinde bulunmaktadır.

Diğer eser ise, Dr. Hasan Kaleşi ile İsmail Eren'in müşterek bir monografisidir. Henüz basılmak fırsatını bulamamış olan bu eser, Prizren'in Türk devri mimarî eserleri ile bunların bânileri hakkında geniş bilgileri toplamaktadır (Makale metninde kısaltması: TDA)

Makalede zikredilen Sırpça ve makedonca kitap ve makale adları, yeni Türk harfleri ile transliterasyonu verilmiştir.

I. 929/1523 NİHARİ ÇELEBİ KABRİ KİTABESİ

- (1) وقع وفات مرحوم
(2) مغفور نهاری
(3) زریخی فی تاریخ
(4) سنة
(5) تسعة و تسعاً [ئة]
(6) [و] عشرين رحمة
(7) واسمة

Kitâbe, Sûzîçelebi türbesi içindeki kabir taşının üzerindedir.

Mad. tar.: Mermer üzerine iri süslü yazılı. Cedvelsiz. Kitâbe

6. Daha fazla bilgi için bk. V. Boşkov - F. İshak: *Rifaikoto tekke vo Skopje*. [Üsküp'teki Rufaî tekkesi]. Glasnik na Institutot za natsionalna istoriya. II/1 (Üsküp 1958). 179 - 191.

20×70 sm. ölçüsünde. İyi durumda. Sûzî Çelebi kabri kitabesi ile aynı hattatın elinden çıkmış.

Neşr.: Olesnitski. 77; Mueyzinoviç. 267

Nihârî Çelebi'nin kabri, İlyas - Koca mahalləsi'ndeki Sûzîçelebi câmii haziresinde bulunan Sûzîçelebi türbesi içinde ve Sûzî Çelebi kabri'nin yanındadır.

XV. yy.'ın sonları ile XVI. yy.'ın başlarında yaşamış olan şâir Nihârî-i Zerrînî, Sûzî Çelebi'nin kardeşidir. A. Olesnitski'nin kaydettiği bir rivayete göre asıl adı Ramazan Efendi'dir. Lâtifi, *Tezkîre*'sinde Nihârî Çelebi'nin Fâtih Sultan Mehmed devrinde vefat etmiş olduğunu bildirmekte (*Tezkîre*. 344), M. Süreyyâ ise onu Sultan III. Mehmed devri (1595 - 1603) şâirleri arasında saymaktadır (*Sicill-i Osmânî*. IV. 596). Halbuki Sûzî Çelebi'nin 919 Rebi II./1513 Haziran'ında tasdik olunan vakfiyesindeki şâhitler arasında "Mevlânâ Nihârî"nin adı da görülmektedir. Buradaki kabir taşı kitabesi, Mevlânâ Nihârî Çelebi'nin, 929/1523 yılında, yani kardeşi Sûzî Çelebi'den iki yıl önce vefat ederek, yukarıda anılan türbeye gömüldüğünü göstermektedir (Bk.: A. Olesnitski: *Suzi Çelebi iz Prizrena, turski pesnik-istorik XV - XVI veka* [XV - XI. yüzyıl Türk şâir ve tarihçisi Prizrenli Sûzî Çelebi]. Glasnik skopskog naučnog društva, XIII, Üsküp 1934, 77; H. Kalesi: *Prizren kao kulturni tsentar za vreme turskog perioda* [Türk devrinde bir kültür merkezi olarak Prizren]. Gjurmine Albanologjike. I, Priştine 1962, 91-118; M. Mueyzinoviç: *Natpisi na nadgrobnim spomenitima Suzi Çelebiye i Nehariya u Prizrenu* [Prizren'deki Sûzî Çelebi ve Nihârî'nin kabir taşlarındaki kitâbeler]. Prilozi za orijentalnu filologiju. XII - XIII, 1962-63 (Sarajevo 1965). 265-268.

Osmanlı kaynaklarında ve bazı kitâbelerde Prizren'in adının değişik şekillerde kaydedildiği görülmektedir. Bun-

lardan biri de bu ve II nr.'lı kitâbedeki "Zerrîn (= altundan yapılmış, altın gibi parlak)" kelimesidir.

II. 931/1524-25 SUZİ ÇELEBİ KABRİ KİTÂBESİ

(1) المتوفى المرحوم المغفور

(2) سوزى زرينى

(3) فى تاريخ سنة

(4) تسعماية [ي] و احدى

(5) [و] ثلثين

(6) رحمة واسعة

Kitâbe, Sûzîçelebi türbesi içindeki kabir taşının üzerindedir.

Mad. tar.: Mermer üzerine iri sülüsle yazılı. Cedvelsiz. Kitâbe 20×70 sm. ölçüsünde. İyi durumda. Nihârî Çelebi kabri kitabesi ile aynı hattât elinden çıkmış.

Neşr.: Olesnitski. 77; Mueyzinoviç. 266.

Sûzî Çelebi'nin kabri II nr.'lı kitâbede adı geçen türbede ve kardeşi Nihârî Çelebi kabri yanındadır.

Aslen Prizrenli olan Sûzî-i Zerrînî'nin adı Mehmed'dir. Babası Mahmud, onun babasının adı da Abdullah'dır. Sûzî Çelebi, medrese tahsilinden sonra muhtelif yerlerde kadılıklarda bulundu. Daha sonra, XV. yy.'ın tanınmış akıncı beylerinden Mihâl-oğlu Ali Bey'in ve onun vefâtından sonra da oğlu Mehmed Bey'in kâtibliklerinde bulundu. Onlarla beraber bir çok akınlara katılmış olan Sûzî Çelebi, Mihâl-oğlu Ali Bey'in akınlarını hikâyeye eden manzûm bir "Gazavat-nâme" yazmıştır. Onun ayrıca devrin ünlü şâiri Necatî Beg'e nazireler ile o devirde pek rağbet kazanan didaktik-mizâhî şiirler yazdığını da biliyoruz (Lâtifi: *Tezkîre*, 194-196). Lâtifi, onun nakşebendî tarikatine bağlı olduğunu da kaydetmiştir.

Sûzî Çelebi, 919 Rebi II./1513 Hazi-
ran'ında Prizren'de tasdik ettirdiği va-
kıfnâmesi ile, bu şehirde bir mescid, bir
muallim-hâne, bir çeşme (câmiî civarın-
da) ve bir köprü yaptırmıştır. Prizren
içinden akan Bistritsa suyu üzerinde bu-
lunan köprü, bugün harap bir halde bu-
lunmaktadır. Câmiinin haziresinde bulu-
nan türbesi de bugün bir hayli harap bir
durumdadır. (Bk.: Nihârî için gösterilen
eserlerden başka, A. Olesnitski: *Mihaylo
Szilagyi i srpska despotiya* [Mihaylo Si-
laci ve Sırp despotluğu]. Zagreb 1943.
A. S. Levend: *Gazavatnâmeler ve Mihâl-
oğlu Ali Bey'in Gazavat-nâmesi*. Anka-
ra 1956).

III. 966/1558-59 KASIMPAŞA CAMİİ KİTABESİ

صاحب الخيرات قاسم پاشا دام عزه
قد بنى بيتاً لذكر الله القديم بقعة في الحسن
كالييت المتيق صار تاريخها « خير قويم »

Câmi ve kitâbesi şimdi yoktur.

Mad. tar.: —

Buradaki metin Şeyh Sa'deddin
Efendi tarafından istinsah edilip,
G. Elezoviç'e verilen kopyadan
alınmıştır. Kitâbenin satır sırası
belli değildir.

Neşredilmemiştir.

Kitâbesinde, "Allah'ın anılması için
bir bina inşa ettiği" belirtilen "hayrat sâ-
hibi" Kasım Paşa'nın kimliği şimdilik
tesbit edilememiştir.

IV. 970/1562-63 MUSTAFAPAŞA CAMİİ KİTABESİ

- 1) Mustafa Paşa bu dâr-ı rahmeti
- 2) Eyledi ihyâ ki budur râh-ı dîn
- 3) Düş olanlar Hakk'ı üzreler
müdâm
- 4) Kesb-i kurbet-i Hudâ'ya zâhidin
- 5) Cami'ün böyle didüm târlhini
- 6) Melce-i rahmet, mekân-ı âbidin

(= 970) « ملجاء رحمت مکان عابدین »

Kitâbe, câmi kapısının yukarısın-
da idi. Bugün mevcut değildir.

Mad. tar.: —

Buradaki metin Şeyh Sa'deddin
Efendi tarafından istinsah edilip,
G. Elezoviç'e verilen kopyadan
alınmıştır. Satır sırası kesin de-
ğildir.

Manzum tarihin şâiri belli de-
ğildir.

Neşredilmemiştir.

1952 yılında yıktırılan câmi, Priz-
ren'de bugünkü Yenipazar mahallesi'nde
bulunmaktaydı.

Aslen Prizrenli olarak gösterilen
Mustafa Paşa hakkında elimizde fazla
bilgi yoktur. Tâhir Efendi'ye göre, Mus-
tafa Paşa kendisine karşı kin besleyen
Yemişçi Hasan Paşa (ölm. 1603) tara-
fından öldürülmüştür. Yine onun ese-
rinde câmiin 1017/1608 yılında inşâ edil-
diği kayıtlı ise de, kitâbede bu câmiî
970/1562-63 yılında Mustafa Paşa'nın
"ihyâ eylediği" tasrih edilmektedir. Bu
mısra'dan binanın daha önce inşâ edil-
miş olduğu da anlaşılmaktadır. (Bk. H.
Kaleşi: *Prizren kao...*, 113; Kaleşi - Eren:
TDA. 125)

V. 976/1568-69 HURİ HATUN KABRİ KİTABESİ

المتوفى المرحومة حورى بنت محمد سنة ٩٧٦

Kitâbe bugün mevcut değildir.

Mad. tar.: Mermer üzerine.

Metin Şeyh Sa'deddin Efendi ta-
rafından istinsah edilip, G. Ele-
zoviç'e verilen kopyadan alındı.
Satır sırası belli değildir.

Neşredilmemiştir.

Prizren yakınındaki Brodosavtsi kö-
yü mezarlığındaki bir türbe içinde bu-
lunan mezar taşı şimdi kaybolmuştur.

Kitâbede adı geçen Mehmed ve kızı Hûrî hakkında elimizde bilgi yoktur. Ancak bu şahısların Kukli Mehmed Bey âilesi'nden olmaları kuvvetle muhtemeldir. Krş. VII. nr.'lı kitâbe.

VI. 981/1573-74 MEHMEDPAŞA CAMİİ KİTABESİ

- 1 a) Yine Paşay-ı Mehmed Gâzî
- b) İtdi bir Câmî'-i şerîf ihyâ
- 2 a) Yapmadı anı şöret (.....?) için
- b) Eyledi belki Hakk için mahzâ
- 3 a) Şehr-i Pür-zeyn'de câmî'-i sîhîr
- b) Kıldı bu şehri cennetü'l-me'vâ
- 4 a) Şeyh 'Alî kasd idüp didi târih
- b) Ceddedallahu Ka'betü'l-fukarâ

« جدد الله كعبة الفقرا » (= 981)

Kitâbe, câminin iç kapısı yukarı-sındadır.

Mad. tar.: Mermer üzerine çirkin sülüs ile yazılı. Girift yazı. Mısralar kartuş içinde. Kitâbe 40×40 sm. ölçüsünde.

Manzûm tarihin şâiri Şeyh Ali'dir. Hakkında bilgimiz yoktur. Neşredilmemiştir.

Kitâbede “yine bir câmî'-i şerîf ihyâ ettiği” kaydedilen Gâzî Mehmed Paşa'nın kimliği kesinlikle belli değildir. Ancak bu şahsın, XVI. yy.'ın tanınmış akıncı beylerinden Yahyapaşa-oğlu ve Semendre, Mora, Pojega sancakbeglikleri ile Budin beglerbegliğinde bulunan Gâzî Mehmed Paşa olması kuvvetle muhtemeldir. Bu zât, Mora, Hırvatistan ve Macaristan'daki fetihlerde gösterdiği yararlıklardan dolayı “Gâzî” lâkabını kazanmıştı. İ. H. Danişmend'e göre, 10 Temmuz 1551 tarihinden az önce öldü (*İzâhlı Osmanlı tarihi kronolojisi*. İstanbul 1948 II. 264). G. Elezoviç ise, onun 1548 yılında vefât ettiğini kaydetmektedir. Kitâbede ebced hesabı ile verilen ta-

rihin gösterdiği 20 küsur yıllık farkın izâhı şimdilik mümkün değildir.

Gâzî Mehmed Paşa, Budin'de meşhur hammamını, onun etrafındaki konakları, iki tekkeyi ve meşhur Gûl-baba türbesi'ni; Belgrad'ta ise bir câmî ile bir medrese inşâ ettirmişti. Prizren'de onun adına bu câmiinden başka bir medresesi ve bir de hammamı vardır. Tâhir Efendi'nin rivâyetine göre, 952/1545 yılında inşâ olunan câminin diğer adı, buraya mübârek günlerde çekilen bayraktan dolayı, “Bayraklı câmî”dir. Vakfiyesinde minâreye bayrak çekmek için hususî bir alemdâr da tayin edilmişti. Câminin geniş alanında medresesi ile bir türbe vardır. Ancak türbede kimse medfûn değildir. Rivâyete göre, Mehmed Paşa bir seferde şehit düşmüş ve düştüğü yerde gömülmüştür. Türbe binâsında bugün Prizren Evkaf İdaresi'nin kütüphânesi bulunmaktadır.

Gâzî Mehmed Paşa'nın, Zahir pazarı civarında ve Prizren'in ana cad-desi üzerinde bulunan, câmiden önce yaptırmış olduğu hammamı, bir kaç yıl önce esaslı bir şokilde tamir edilmiş, fakat Resim Müze ve Galerisi'ne çevrilmiştir. (Bk.: Tâhir Efendi: *Menâkıb*; İ. Yastrebov: *Sinan-paşa i Kukli-beg* [Sinan Paşa ve Kukli Bey]. Glasnik Srpskog učenog društva. XXXIII. Belgrad 1876. 9; Peçuyî: *Tarih*. I. 260-262, 264; G. Elezoviç: *Turski spomenitsi*. I/1. 474-480; Nuşiç: *S Kosova na Sinye more*; P. Kostić: *Tsrkveni život pravoslavnih Srbe u Prizrenu i nyegovoy okolini u XIX veku* [XIX. yy.'da Prizren ve civarındaki ortodoks Sırpların kilise hayatı]. Belgrad 1928. 73; Arh. Ivan M. Zdravkoviç: *Adaptatsiya amama u Prizrenu*. 233; Kaleşi - Eren: TDA. 74-83).

Prizren şehrine benzetme yoluyla verilen adlardan biri de bu kitâbede geçen “Şehr-i Pür-zeyn (= ziynet dolu şehir)”dir.

VII. 993/1585 KUKLİ
MEHEMMED BEY KABRİ
KİTABESİ

هو الممين . المتوفى المرحوم المغفور السعيد
الشهيد محمد بك بن خضر بك غفر الله له
ولولديه في أوائل رجب سنة ثلث و تسعين
و تسعمائة

Kitâbe şimdi mevcut değildir.

Mad. tar.: —

Buradaki metin Şeyh Sa'deddin Efendi tarafından istinsah edilip, G. Elezoviç'e verilen kopyadan alındı. Satır sırası gösterilmemiştir.

Neşredilmemiştir.

Prizren civarındaki Brodosavtsi köyündeki mezarlıkta olan bu mezar taşı bugün mevcut değildir.

Prizren'deki kuvvetli bir rivayete göre bu mezar, civarında âilesinin kabirlerinin de bulunduğu, Kukli Mehmed Bey'e âittir. Aslen Anadolu'lu olan Mehmed Bey, *Menâkıb* sâhibi Tâhir Efendi'ye göre İşkodra vâlisi idi ve Osmanlı hânedanına mensup bulunuyordu. Vakıfnâmesinde onun "Gâzî" olduğu belirtilmiştir. Bu lâkaba bakılırsa, onun büyük bir ihtimal ile Hırvatistan ve Macaristan'daki seferlere katıldığı düşünülebilir. Yine Tâhir Efendi onun 963/1556 yılında vefât ettiğini kaydetmekte ise de, buradaki kitâbeye göre yanlış olmalıdır.

Mehmed Bey'in bugünkü Yugoslavya ve Arnavutluk'un bir çok yerlerinde çeşitli vakıfları vardı. Prizren'de de, biri buranın fethine iştirak eden dedesi İlyâs Kuka adı ile anılan (XXVIII nr.'lı kitâbeye bakınız), iki câmiî ile Musalla semti civarında, bugün artık mevcut olmayan bir de tekke yaptırmıştı. Câmiî, 941/1534-35 yılında inşâ olunmuştur (Tâhir Efendi : *Menâkıb*).

Kukli Mehmed Bey'in hâl tercü-

mesi ile Üsküp, Kalkandelen, İşkodra, Leş, Zinova (bugün: Brodosavats) ve diğer yerlerdeki vakıfları hakkında fazla bilgi için bk. Hasan Kaleşi - İsmail Receb Eren: *Prizrenats Kukli-beg i nyegove zadubine* [Prizrenli Kukli Bey ve vakıfları]. Prilozi za orijentalnu filologiyu. VIII-IX, 1958-59 (Sarayevo 1960). 143-158. Ayrıca bk. İ. Yastrebov: *Sinan-paşa i Kukli-beg* [Sinan Paşa ve Kukli Bey].; Dr. M. Lutovats: *Gora i Opolye, antropogeografska istraživanja* [Gora ve Opolye (bölgeleri), antropogeografik tetkikleri]. Srpski etnografski zbornik. 69. cilt. Belgrad 1955; H. Kaleşi: *Prizren kao kulturni...* 91-118.

Kitâbede görülen şekil, XVI. yy. Osmanlı mezar kitâbesi emsâline tamamen uygundur.

VIII. 993/1585 EVRENOSBEY
ÇEŞMESİ KİTABESİ

Hazret-i Gâzi Evrenos Beg
İbn-i Ahmed Beg çeşme akmak (!?)
Kıldı niyyet çün binâ itmeğe
Getürdi üstâd-ı kerrûbîn
Anı itdi Hudâ (bedet ?)
Oldı târih, misâl-i âb-ı cennet

(= 993) « مثال آب جنت »

Kitâbe bugün mevcut değildir.

Mad. tar.: —

Manzûm tarihin şâiri belli değildir.

Neşr.: Yastrebov: *Stara Srbija*. 50 (Kiril yazısı ile).

Evrenosbey çeşmesi bugün mevcut değildir. İ. Yastrebov tarafından tesbit edilerek yukarıda görüldüğü üzere çok bozuk bir şekilde yayınlanan kitâbenin, XVI. yy. Osmanlı tarih manzûmelerinin bütün özelliklerini taşıdığı anlaşıyor (Bk. M.K. Özergin : *Ahmed Paşa'nın tarih manzûmeleri*. Türk dili ve Edebiyatı dergisi. (İstanbul 1960). 161-171).

Kitâbede “Gâzi Evrenos Bey ibni Ahmed Bey” şeklinde geçen şahsın aslında Evrenos-zâde Yakub Bey olması muhtemeldir. Yakub Bey, ünlü Gâzî Evrenos Bey’in torunu ve XV. yy.’ın tanınmış akıncılarından olan Ahmed Bey’in oğludur. Onun hakkında fazla bilgimiz yoktur. Yakub Bey, Prizren’de 1526 yılından önce Arasta adını taşıyan fevkanî bir mescid yaptırmıştı. Daha sonra bir minare ilâve edildiği bilinen bu câmi, bugün Edvard Kardely caddesi’nde bulunmaktadır (Bk.: Kaleşi-Eren: TDA. 84-87).

IX. 1024/1615 SİNANPAŞA CAMİİ KİTABESİ

Mihrâbın, sağında :

Sâhibü’l-hayrât Sinân Paşa

Solunda :

Târih-i binâ, misâl-i cennet

« مثال جنت » (= 990)

Sene 1024

Kitâbe, câmide mihrâbın yukarı-sındadır.

Mad. tar.: Duvara yağlı boya ile yazılı.

Neşredilmemiştir.

Prizren’in büyük câmilerinden olan bu câminin mihrabında yazılı kitabenin metninde, “misâl-i cennet” terkinin verdiği 990/1582 tarihi ile, altında yazılı olan “sene 1024” arasında 34 yıllık bir fark bulunmaktadır. Ebcet ile düşülen tarihin kaydında bir eksiklik olması daha muhtemeldir.

Câminin bânisi olduğu bilinen Sofi Sinan Paşa, Tâhir Efendi’nin *Menâkıbı*’na göre Arnavutluk’un Vila köyünde dünyaya geldi. Osmanlı başşehirindeki ilk görevi İstanbul ağalığı, daha sonra sekbân-başılık oldu. M. Süreyyâ’ya göre, 998/1590.da ikinci Mirâhur, daha sonra Kul kâhyalığına yükseldi. (*Sicill-i Os-*

manî. III. 111-112) Sinan Paşa 1003/1594 95 yılında Budin beglerbegi oldu ve Usturgon savaşında bulundu (Naimâ: *Tarih*. I. 194). Arkasından Erzurum beglerbegliğine getirildi. 1005/1596’da Eğri fethi akabinde bu kalenin beglerbegliğine tayin olundu. Kanije’nin fethinden sonra da Bosna beglerbegliğine nakledildi (1009/1600-01). 1012 Muharremi/1603 Haziranı’nda kendisine vezirlik verilerek İstanbul’a çağırıldı (Nâima: *Tarih*. I. 333). 1013/1604 yılında Sadrı’zam Malkoç Ali Paşa Avusturya seferine hareket ettiği sırada Sofi Sinân Paşa’yı sedâret kaymakamı tayin etti ise de altı gün sonra azledildi. Bir müddet sonra Sadrı’zamlığa gelen Lala Mehmed Paşa sefere çıkarken onu yine sedâret kaymakamı olarak görevlendirdi (1605-1606). Sinan Paşa 1016/1607-8 yılında tekrar Bosna beglerbegliğine, ertesi yıl Şam vâililiğine tayin edildi. M. Süreyyâ’ya göre, aynı yıl içinde bu şehirde vefât etti (1017/1608-9). İ. Yastrebov ise, onun 1615 yılında İstanbul’a gelirken yolda Tekirdağı (Rodosto)’nda vefât ettiğini ve Gelibolu’ya götürülerek Tophane semtinde bir türbede defnolunduğu rivâyetini kaydetmektedir (*Stara Srbiya i Albaniya*. 213).

Şehrin hristiyan halkı İkinci Dünya Savaşı’ndan önce, Sinanpaşa câmiî’nin, daha önce mevcut Sveti Arhangel manastırı’nın malzemesiyle inşâ olduğunu iddia ile burasını yıkmaya kalkışmışlardı. Fakat müslümanların gösterdikleri şiddetli mukavemet sonunda son cemaat yerindeki üç küçük kubbeyi yıka-bilmişlerdir. 1952 yılında mahalli hükûmet binâya el koymuş, tamir ettirmiştir. Câminin kitâbesi şimdi mevcut değildir. Büyük bir ihtimalle, yukarıda anlatılan mücâdele sırasında, son cemaat yeri yıkılırken kitâbe de tahrib ve yok olmuştur. (Bk.: İ. Yastrebov: *Sinan-paşa i Kukli-beg*. 1-51; aynı müellif: *Stara Srbiya i Albaniya* [Eski Sırbistan ve Arnavutluk]. Spomenik SAN, II ranzed. Belgrad 1904.

S. Başagiç. *Kratka uputa u prošlost Bosne i Hertsegovine*. Sarajevo 1900. 53; M. de Zambauer: *Manuel de généalogie et de chronologie pour l'histoire de l'Islam*. Hannover 1927. 168; Arh. Pavliviç: *Konzervatsiya spomenika*. 113; H. Reciç;

Pet osmanlijskih potkupolnih spomenika na Kosovu i Metohiji [Kosova ve Metohi'de kubbeli beş Osmanlı âbidesi]. Starine Kosova i Metohije. I. Priştine 1961. 97-98; Kalesi-Eren: TDA. 94-115).

X. 1160/1747 ŞEYH SÜLEYMAN EFENDİ LEVHASI

- 1 a) Şeyh-i kâmil, pîr-i vâsıl, mazhar-ı feyz-i Hudâ
b) Ya'nî Süleyman Efendi vâsıl-ı sırr-ı fenâ
- 2 a) 'İlm ü hikmetde yegâne 'asrınun şeyh-ekberi
b) Vâkıf-ı sırr, vâris-i 'ilm-i resûl-i kibriyâ
- 3 a) Zikr u fikri Hakk idi, gülbeng-i Sa'dî çekdi tâ
b) Vâsıl oldu sırr-ı Sa'deddin'e oldu âşinâ
- 4 a) « كل من فاز » âyeti menşûr-i âlem oldu çün
b) Muntazır oldu hitâb-ı « ارجى » ye bâ şafâ
- 5 a) 'İşk-ı mahbûb çekdi kendi cânibine âkibet
b) Didi yâ Hû, âlem-i külle idüp nakl-i bekâ
- 6 a) Mürğ-i cânı kayd-ı tenden itdi pervâz şevkile
b) Mak'ad-i sıdk oldu ana, emr-i Hakk'la âşiyâ
- 7 a) Mecd ü rif'atle mu'ammer ide Hakk evlâdını
b) Rehberân-ı âlem olsunlar ilâ yevmi'l-cezâ
- 8 a) Mülci-i erbâb-ı hâl it pûse-gâh-ı âşıkân
b) Asitân-ı dergah-i sa'dîleri yâ Rabbenâ
- 9 a) Raşha-i kilküml mücevher düşdi târih Sa'dîyâ
b) Göçdi 'Adne Şeyh Süleyman eyledi 'azm-i ilkâ

« کوچدی عدنہ شیخ سلیمان ایلدی عزم لقا »

Sene 1160

Kitâbe, Acize-baba türbesi'nde duvarda asılı bulunan bir levhadadır. Mad. tar.: Kâğıt üzerine vasat sülûs ile yazılı. Çift sütun. Cedvelsiz.

Levha 35X35 sm. ölçüsünde.

Manzûm tarihin şâiri Sa'dî'dir. Hakkında bilgimiz yoktur.

Neşredilmemiştir.

Şimdi yok olan Acize-baba tekkesi ile harap durumdaki türbe, Maraş mahallesinde Bistritsa suyu kenarındadır.

Ölümü üzerine manzum tarih yazılan Şeyh Süleyman Acize Baba, rivayete göre, İşkodra civarındaki Buşat'tan neş'et etmiştir. Sa'dî tarikatının Rumeli'de kurucusu ve yayıcısıdır. Acize Baba, önce 1111/1699-1700 yılında Cakovitsa (Yugoslavya)'da bir Sa'dî tekkesi kurmuştur. Bu tekke bu gün de mevcut olup, "Büyük tekke" adını taşımaktadır. Bu şe-

hirde hepsi yedi tane sa'dî tekkesi bulunmaktadır. Acize Baba, daha sonra yetiştirdiği oğlu Şeyh Danyal'in üstün kerametlerini görünce tekkeyi ona bırakarak oradan ayrılmış ve Prizren'de Bistritsa suyu kenarındaki tekkeyi tesis etmiştir. Onun İşkodra'da da bir tekke kurduğu rivâyet edilir.

Prizren'deki Acize-baba tekkesi'nin mimarî yapısı çok güzel olduğu halde, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bir sebeb gösterilmeden yıktırılmıştır. Sadece,

1160/1747 yılında ölen Şeyh Süleyman'ın gömüldüğü Acize-baba türbesi harap bir halde bırakılmıştır.

Şeyh Süleyman'ın şâir olduğu ve bir divanının bulunduğu bilinmektedir. Ona âit Prizren'de söylenen efsâneler için Bk. Tihomir R. Corceviç: *Yoš nekoliĥo tur-beta i legende o nyima* [Bir kaç türbe daha ve bunlarla ilgili efsâneler]. Naš narodni jivot. X. c. (Belgrad 1934). 65-67.

XI. 1223/1808 ÇUHACİMAHMUD CAMİİ KİTABESİ

- 1 a) Pür (...?) hayr ile mevsûf-i sahhâ
b) Ki Çuhacı Mahmud ismi müsemmâ
c) Rızâen lillâh için bir hayr-eser
- 2 a) Ol bu mescidi kılmış idi binâ
b) Kenz-i hidâyetden olmuş hissemend
c) Eylemiş bünyâd çün ahsen-nümâ
- 3 a) Dehr-i dünün inkılâbından meger
b) İnhirâf-ı tâk olmuş dârü's-salâ
c) Burc-i kimyâdan zuhûr itdi bu kez
- 4 a) Bir se'âdet ma'deni, şahs-ı safâ
b) Kim mücedded tathîr-i emvâl ile
c) Eyledi bu mescidi hasbî inşâ
- 5 a) Ne güzel hayra muvaffak oldu kim
b) Ferr-i Şîrin-zâde Abdullah Ağa
c) Tâlib-i rızâda vus' sarf ile
- 6 a) Mesned-i kânını eyledi me'vâ
b) Böyle bir eser 'azîmi yaptı çün
c) Kıldı kendüye şefî' rûz-i cezâ
- 7 a) Didî çün nazmı ile Râgıb târîh
b) Hamdî senâ kıl ol ma'bûda şehâ

« حمدى ثنا قيل اول معبوده شها »

Sene 1223

Kitâbe, câmi kapısının yukarısındadır.

Mad. tar.: Mermer üzerine vasat sülûs ile yazılı. Üç sütun halinde. Satır ve sütun araları cedvelli. Kitâbe 68.5X43 sm. ölçüsünde. Manzûm tarihin şâiri Râgıb'dır. Hakkında bilgimiz yoktur. Neşredilmemiştir.

Çuhacımahmud câmi, Prizren'in güneyinde, Markiliç mahallesi'ndedir.

Câminin banisi olan ve lâkabından çuhacı olduğu anlaşılan Mahmud Çelebi hakkında bilgimiz yoktur. Yaşlı Prizrenliler'in rivâyetine göre, bu câmi pek eski bir zamanda inşâ edilmiştir. Câminin temeli, Çuhacı Mahmud adında biri tarafından atılmış, fakat bu zât sefere gitmeye mecbûr kaldığından inşâat yarıda kalmış, Çuhacı Mahmud da savaş alanında şehit düşmüştür. Yarım kalan câmi, ancak kırk yıl kadar sonra halk tarafından tamamlanmıştır.

Çuhacımahmud câmi, bir çok defa tamir ettirilmiştir. Buradaki kitâbe de bu tamirlerden birine âittir. Kitâbeden, "dehr-i dünün inkılâbından.. inhirâf-i tâk olan dârü's-salâyı, bu kez bir sa'âdet ma'deni, şahs-ı safâ'nın yani Ferr-i Şîrin-zâde Abdullah Ağa'nın, "bu mescidi hasbî inşâ eyledi" ğini öğreniyoruz. Câminin tamiri 1223/1808 yılında tamamlanmıştır.

Câmi, bulunduğu mahallenin adıyla yani "Markiliç câmi" diye adlandırılanlar da görülmektedir. (Bk.: Tâhir Efendi: *Menâkıb*; Kaleşi-Eren: TDA. 116-117).

XII. 1226/1811 SEYDİBEY CAMİİ KİTABESİ

(Birinci kitâbe)

- (1) قد عمر هذه الجامع
- (2) الشريف عبدالرحمن اغا سنة ١٢٢٦

Kitâbe, câminin iç giriş kapısı yukarısındadır.

Mad. tar.: Mermer üzerine çirkin sülûs ile yazılı. Harekeli ve girift yazı. Kitâbe 28 × 16.5 sm. ölçüsünde.

Neşredilmemiştir.

Seydibey câmi, Prizren'in merkezinde ve Melâmi tekkesi'nin (XXVII ve XXX nr.'lı kitâbelere bakınız) yanında bulunmaktadır.

Câminin banisi olan Seydî Bey, Mısır vâlisi Maksûd Paşa'nın (vâililiği: 1642 -

1644) kardeşidir. Onun Kasım Bey adındaki diğer kardeşi de Prizren'e su getirmiştir. Seydî Bey, bu câmiinden başka, Kurila mahallesi'nde bugünkü Fadıl-hisarî caddesinde bulunan mescidi de yaptırmıştır. Maksûd Paşa 1054/1644 yılında öldürüldüğüne göre, Prizren'deki yapıların XVII. yy.'ın ortalarında yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Buradaki kitâbe Seydibey câmii'nin 1226/1811 yılında Abdurrahman Ağa tarafından tamir ettirildiğini göstermektedir. İkinci bir tamiri 1290/1873 yılında yapılmıştır (XXV nr.'lı kitâbeye bakınız). (Bk: Tâhir Efendi: *Menâkıb*; Kaleşi-Eren: TDA. 121).

XIII. 1226/1811 TERZİMEMİŞ CAMİİ KİTABESİ (Birinçî kitâbe)

Muvaffak oldu hayrâta
Osman Ağa'dır (ser hezâr ?)
Hudâ ider anı makbûl
Osman Ağa'dır ser hezâr
Bu ta'mirle târih oldu
Secde ihyâ Osman ser hezâr

« سجده احيا عثمان سر هزار »
(= 1226)

Kitâbe, câminin içinde sol duvarında asılı olan levhadadır.

Mad. tar.: —

Manzûm târihin şâiri belli değildir.

Neşr.: Yastrebov: *Stara Srbiya*, 39, 44 (Kiril yazısı ile)

Terzimemiş câmii, Terzi mahallesi'nde ve Petar-stamboliç caddesi üzerindedir. Câminin diğer bir adı da "Terzi-mehmedbey câmii"dir.

Yaşlı Prizrenliler'in anlattığına göre, taştan inşâ edilmiş olan câminin son cemâat yeri İkinci Meşrûtiyet'ten (1908) bir kaç yıl önce yapılmıştır. Câminin dışında sadece, 1133 (1721) şeklinde inşâ tarihi yazılıdır.

Burada verilen hatalı tesbit edilmiş kitâbesi, Osman Ağa adında bir şahsın 1226/1811 yılında yaptırdığı tamire âittir (Bk. İ. Yastrebov: *Stara Srbiya i Albaniya*, 39, 44; Kaleşi-Eren: TDA. 122).

XIV. 1231/1816 SAAT KULESİ KİTABESİ

Zihî lûtf ıssı Mevlâ kim eder mü'minlere ikrâm
Mücâhidine nusretle beher sâ'at kılup in'âm
Beligrad ve Semendire hem muzâfâtı nice kıla'
Olup fethine me'mûr emrile çok 'asker-i islâm
Livâ-i Perzerin vâlisi Mahmûd paşayı zi-şân
Murâd-ı Padişâh üzere çeküp Sırb üstine a'lâm
Nice küffâr-ı Sırb'un urdılar a'nâkına şemşir
'lyâlleri esir olup, dahi malları iğtinâm
Bi-'avnile müyesser oldu çün fethi Beligrad'un
Mücerred niyyet-i hayrile Paşayı zül-ihtişâm
Semendre'de ganimet aldığı nâkûs-i a'lâyı
Hasîn burcunda sâ'at vaz' edüp vakti kıla i'lâm
Şükür bir eşref-i sâ'at bulup Nûrî dedi târih
Bülend sadâ, cedid sâ'at eder isâl ferah-peyâm

« بلند صداع جدید ساعت ايدر ايصال فرح پیام » (= 1231).

Kitâbe, Saat kulesi'nin üzerinde idi. Şimdi mevcut değildir.

Mad. tar.: —

Manzûm tarihin şâiri Nûrî'dir. Hakkında bilgimiz yoktur. Krş.

XV. nr.-lı kitâbe.

Neşr.: Yastrebov: *Podatsi*, 62-63 (Kiril yazısı ile)

Prizren saat kulesi, kalede idi.

Kitâbede adı geçen Mahmud Paşa, Prizren mutasarrıflığında bulunmuş olan Tâhir Paşa'nın oğludur. Babasının vefatından sonra Mahmud Paşa da Prizren'de aynı vazifede bulundu (1809 - 1836). Tâhir Efendi'nin *Menâkıb*'da nakline göre, bu zât Sofya ve Niş vâililiklerinde de bulunmuş ve emri altındaki birliklerle Mora'daki savaflara katılmış, 1813 yılında Kamenica'da vukubulan savafta

yararlık göstermiştir.

Mahmud Paşa bu savaflar sırasında Semendire'yi ihtilâlcilerden geri almış ve bu şehirde bulunan bir kiliseden çıkardığı büyük bir çanı, Prizren kalesinin surlarındaki Saat kulesi'ne takdirmişti. Buradaki kitâbe bu olayı anlatmaktadır. (Bk.: İ. Yastrebov : *Podatsi za istoriyu srpske crkve* [Sırp kilisesi tarihine ait bilgiler]. Belgrad 1875. 62-63; Kaleşi - Eren: TDA. 126).

XV. 1244/1828 MAHMUDPAŞA CÂMİİ KİTABESİ

- 1) Hâlinde vüs'at olunca ey dil, hayrâtdan olma bir lâhza meb'ûd
- 2) 'Ukbâda sâhib-hayre verilür âlî merâtib, olmuş çü mev'ûd
- 3) Dünyâda dahi hayrile adı mezkûr olupdur halkın dilinde
- 4) Hem câmi' ibnâ eden kişiler hakkında müjde ma'lûm ve meşhûd
- 5) Hîn-i fetihde kal'a içinde inşâ olunmuş câmi ve ma'bed
- 6) Çok vakt ü ezmân geçmekle oldu hâkile yeksân, virân ve nâ-bûd
- 7) Paşay-ı Mahmûd, vâli-i vilâyet hayrâta mâil, sâhib-diyânet
- 8) Bir tarz-ı ra'nâ kal'ada câmi' eyledi ibnâ ol zât-ı mes'ûd
- 9) Bir gelmegile hoş tekmi olmış görünce Nûrî söyledi târih
- 10) Bu câmi' dil-zib içine gir kıl, olsun namâzın makbûl-i ma'bûd

« بو جامع دلزيب ايجينه كير قيل اولسون تماذك مقبول معبود »

Sene 1244. (M ?) (= Muharrem)

Kitâbe, şimdi Prizren Evkaf İdaresi'nin avlusundadır.

Mad. tar.: Mermer üzerine vasat sülüs ile yazılı. Satır arası cedveli. Kitâbe 67.5×53.5 sm. ölçüsünde. İyi durumda.

Manzûm tarihin şâiri Nûrî'dir. XIV nr.'lı kitâbe aynı şâirin kalemin-den çıkmış olmalıdır.

Neşredilmemiştir.

Eskiden Prizren kalesi içinde bulunan Mahmudpaşa câmii, şimdi mevcut değildir.

Kitâbeden anlaşıldığına göre, bu câmi aslında Prizren'in fethinden sonra inşa edilmiş eski bir eserdir. Binâ zamanla

harap olmuş, "hâk ile yeksân, virân ve nâ-bud" hâle gelmiştir. Vilâyetin vâlisi Mahmud Paşa, câmii "bir tarz-i ra'nâ"da yeniden yaptırmıştır.

Mahmud Paşa için, XIV. nr.'lı kitâbenin açıklamasına bakınız.

XVI. 1245/1829-30 KURİLA KADİRİ TEKKESİ'NDEKİ LEVHA

- 1) İki âlemde tasarrufdur, pîr-i ehli (!) veli
- 2) Sakın deme kim bu mürdedür, andan nice dermân ola
- 3) Rûh, şemşîr-i Hudâ'dur, ten gılâf olmuş ana
- 4) Dâhâ a'lâ kâr eder kim bir tığ uryân ola
- 5) Yâ Rabb, beni dur eyleme evlâd-ı Allî'den, ben anların bendesiyem
tâ "kalû belî"den

yanda) Yâ Hû
kelebehu el-hakîr fakîr
Köprülü Dervîş
İbrâhîm
Sene 1245

yanda) 'Amelehu Kul (؟)
Âşık
Mustâfâ

Kitâbe, tekke içinde ve semâ-hâne kapısının yukarısında sol tarafta asılı bir levhadadır.

Mad. tar.: Ceviz ağacından bir levha üzerine sülûs ile yazılı. Cedvelsiz.

Metnin imlâsı bozuk. Levha 39×14 sm. ölçüsünde. İyi durumda.

Neşredilmemiştir.

Kurila tekkesi, kendi adını taşıyan cadde üzerinde 19 numaradadır.

Kurila tekkesi, kadîrî tarikatine bağlıdır. Rivâyete göre, 350 yıl önce Horasanlı Şeyh Hasan tarafından inşâ ve tarikat tesis edilmiştir.

Burada verilen kitâbe, tekkenin iki mensubunun 1245/1829-30 yılında meydana getirdikleri bir hatıra levhasıdır. Köprülülü Dervîş İbrâhîm yazmış, Kul Âşık Mustafa da oymayı yapmıştır.

XVII. 1247/1831-32 EMİNPAŞA CAMİİ KİTABESİ

- 1) Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât Perzerini
- 2) Tâhirpaşa-zâde Mehmed Emin Paşa
- 3) يسر الله تعالى كل ما في الدارين ما يشاء
- 4) في سنة سبع و اربعين و مائتين و الف
- 5) Sene 1247

Kitâbe, câminin kapısı yukarısındadır.

Mad. tar.: Mermer üzerine iri sülûs ile yazılı. Satır arası cedveli.

Kitâbe 42×51 sm. ölçüsünde. İyi durumda.

Neşredilmemiştir.

Eminpaşa câmii, aynı adı taşıyan mahallededir.

Mehmed Emin Paşa, Tâhir Paşa'nın oğlu ve adı yukarıda geçen Mahmud Paşa'nın kardeşidir (XV nr.'lı kitabeye bakınız). Emin Paşa da, babası ve kardeşi

gibi Prizren mutasarrıflığında bulundu. 1255/1839 yılında vefat etti (XX nr.'lı kitâbeye bakınız). Bu zât Prizren'de bugün dahi ayakta duran bir câmi ile İkinci Dünya Savaşı'na kadar faaliyette bulunan bir medrese (XXI nr.'lı kitabeye ba-

kınız) yaptırmıştır. Câmii, Tâhir Efendiye göre, mimarî üslûp bakımından bu şehirdeki Sofî Sinân Paşa'nın câmii'ne benzetilmiş ise de, ölçüleri daha mütevazidir. Câminin bir ana kubbesi ile son cemaat yerinde üç küçük kubbesi vardır.

Emin Paşa'nın Ümmügülsüm adındaki bir kızı da, bu şehirde bir mektep

yaptırmıştı. Mektebin 1327/1909 tarihinde Üsküdar'da tasdik olunan vakıf-nâmesinde, şâhitler arasında Ümmügülsüm Hanım'ın Mehmed Mes'ûd Bey adında bir oğlu da görülmüyor. Mektebin avlusundaki mezarlıkta Emin Paşa ile bazı akrabalarının kabirleri bulunmaktadır. (Bk. Tâhir Efendi: *Menâkıb*; Kaleşi-Eren TDA. 131-132).

XVIII. 1247/1831-32 HACIKASIM CAMİİ KİTABESİ

- 1 a) Mahmud, Emîn Paşa mâderleri (...sifân ?)
- b) Hatmân Hanım bâ emr-i Hakk çün eyledi 'azm-i cînân
- 2 a) Oğlı anun Mahmud [Pa]şa âdetleri üzre müdâm
- b) Kavî-i Resûl'e imtisâl, hayra edüp bezl-i tevân
- 3 a) Tefvik erüp (..... ?)
- b) Hasbî kılup pâk mâlını hayrâta sarf ol âlî-şân
- 4 a) Kukli Beg'ün virân olan câmiini (.....?)
- b) Vâlidesi rûhı için tecdid edüp, hem âbâdân
- 5 a) (..... ?) ile çıkdı her biri târihini dedi (.....?) ile
- b) Hûb oldu, pek ra'nâ, cedîd mescid (..... ?) ân

« خوب اولدی پک رعنا جدید مسجد (. . . . ان ؟) »

1247

Kitâbe, câminin iç kapısı yukarısındadır.

Mad. tar.: Mermer üzerine çirkin sülûs ile. Çok girift yazı. Bozulmuş. Mısralar kartuşlar içinde. Kitâbe 43×45 sm. ölçüsünde.

Manzûm tarihin şâiri belli değildir.

Neşredilmemiştir.

Hacıkasım câmii, aynı adlı mahallede Mustafa-bakıya caddesinde 19 numaradadır. Diğer bir adı da "Toska câmii"-dir.

Tâhir Efendi'nin *Menâkıb*'ına göre câminin bânisi Hacı Kasım aslen Anadolulu olup, baytarlık yaparmış. Câminin ilk inşâ tarihi kesinlikle bilinmemekle beraber, Kukli Mehmed Bey'in 919/1526 tarihli vakfiyesinde, bir mescid olarak zikrolunduğuna göre, bu yıldan önce yapılmıştır.

Hacıkasım câmii bir çok tamir geçir-

miştir. Daha önce Prizrenli Maksûd Paşa tarafından XVII. yy.'ın ortalarında tamir ettirildiğini biliyoruz. Diğer bir tamirin kitâbesi burada verilmiştir. Fotoğrafindan güç okunan kitabeye göre, Prizren vâlisi Mahmûd Paşa "Kukli Bey'in virân olan câmiini", vefat etmiş bulunan annesi Hatmân Hanım "rûhı için tecdid edüp" 1247/1831-32 yılında tamir etmiştir. (Bk.: Tâhir Efendi: *Menâkıb*; P. Kostić: *Tsrkveni jivot...* 93; H. Kaleşi-İ. Receb: *Prizrenats Kuklibeg ...* 164, not 32; Kaleşi-Eren: TDA. 93).

XIX. 1249/1833 MEHMEDPAŞA HAMMAMI KİTABESİ

1) قد عمر هذه الحيرات Medîne-i Perzerin sancağı mutasarrıfı

2) Mahmûd Paşa ve birâderi Emin Paşa ibni Tâhir Paşa

sol) 1249

sağ) fi sene 1 M[uharrem]

Kitâbe, hammamın giriş kapısı yukarısındadır.

Mad. tar.: Mermer üzerine sülüs ile yazılı. İki satırı kartuşlar içinde. Kitâbe 40×35 sm. ölçüsünde.

Neşredilmemiştir.

Mehmedpaşa hammamı, Zahir pa-zarı civarında ve şehrin ana caddesi üzerindedir.

Bu hammamı, Bayraklı câmi de denilen, Mehmedpaşa câmiî'nin bânisi Gâzî Mehmed Paşa yaptırmıştır (VI. nr.'lı kitâbeye bakınız). Çift olan hammam, bir halk rivâyetine göre, câmiden önce inşâ edilmiştir.

Hammamın mevcut kitâbesi, Mah-

mûd Paşa ile Emin Paşa'nın yaptırdıkları 1 Muharrem 1249/21 Mayıs 1833 tarihinde biten tamirini göstermektedir. Kitâbenin metni, görüldüğü gibi arapça başlamakta, türkçe devam etmektedir. Metinde adı geçen şahıslar hakkında daha önce geçen kitâbeleri dolayısı ile bilgi verilmişti (Bk.: H. Recîç: *Pet osmanliyskih potkupolnih spomenika na Kosova i Metohiyi*. Starine Kosova i Metohiye. I (Priştine 1961). 98 - 99).

XX. 1255/1839 EMİN PAŞA KABRİ KİTABESİ

1) el- Hükmü illâhi

2) Cihânun mâlına ikbâline olma sakın mağrûr

3) Gelen gıtmekdedür eyle nazar hemvâr-ı dünyâya

4) Garık-mend-i rahmet (seçe?) Emin Paşa ibn-i Tâhir Paşa

5) Cihân iklimini terk eyleyüp 'azm etdi 'ukbâya

6) Nidây-ı Rabb-ı «ارجى» simâh-ı cânı oldukda

7) Fedây-ı cism edüp cânı etdi cenâb-ı Rabb-i ülyâya

8) İlâhi eyleme mahzûn yarın rûz-i kıyâmetde

9) O merhûmı dahi şâyeste kıl gufrân-ı uzmâya

10) Sene 1255

Kitâbe, kabirde baş taşının üzerindedir.

Mad. tar.: Mermer üzerine sülüs yazı ile.

Manzûm tarihin şâiri belli değildir.

Neşredilmemiştir.

Prizren mutasarrıflığında bulunmuş ve şehre bazı hayır eserleri kazandırmış olan Emin Paşa'nın kabri, kızı Ümmü-gülsüm Hanım'ın mektebi avlusundaki

âile haziresinde bulunmaktadır.

Emin Paşa için XVII nr.-lı kitâbeye bakınız.

XXI. 1272/1855-56 EMİNPAŞA MEDRESESİ KİTABESİ

- 1 a) Li-hamdillah ki mi'mâr-ı mürüvvet eyledi âbâd
b) Dil-i âşık gibi nâlân iken bu mevzi'-i pür-nûr
- 2 a) Yeniden kıldılar işbu mahall-i dersi âbâdân
b) İlâhî Perzerin ehlün bu sa'yün eylegil meşkûr
- 3 a) Ola her bir şecer hâr-ı mugaylân çeşm-i a'dâyâ
b) Hudâ âbâd ede dâim, bed-endîşi ola makhûr
- 4 a) Anı i'mâr edenler nâil olmaz mı mesûbâta
b) Olur ihyâsına sa'y eyleyenler hayr ile me'cûr
- 5 a) Cihânda gerçi dilşâd oldu cümle mü'minin ammâ
b) Olur ukhâda hem rûh-i Emin Paşa dahi mesrûr
- 6 a) Kitâb-ı cifr-i 'aklîde bu vech üzre muharrerdür
b) Hulûs üzre binâ oldu, olur hayrı ebed mevfûr
- 7 a) (..... ?) nahîf Tâhir dedi târih
b) Muvaffak ola yâ Deyyân, ola ilmi 'amel-i menşûr

« موفق اوله يا ديان اوله علمي عمل منشور » (= 1272)

Kitâbe, medresede yerde duvara dayalı durmaktadır.

Mad. tar.: Mermer üzerine iri sülûs ile yazılı. İki sütun halinde.

Satır arası cedveli. Girift yazı. Kitâbe 67×55 sm. ölçüsünde.

Manzûm tarihin şâiri bu medresenin müderrisi Tâhir Efendi'dir.

Neşredilmemiştir.

Daha önce bahsedilmiş olan Eminpaşa medresesi (XVII nr.-lı kitâbeye bakınız), bu kitâbeden anlaşıldığına göre,

zamanla harabiyete uğramış ve Prizren halkı yardımı ile tamir edilmiştir.

XXII. 1275/1858-59 CUMA CAMİİ KİTABESİ (Birinci kitabe)

- 1 a) Cenâb-ı Hazret-i Sultan Mecid Han'ın zemânında
b) Nice âsâr-ı hayr ihyâ olur her günde mülkinde
c) Husûsen şehr-i Pürzen'de fetihden kalma bir ma'bed
d) Mürûr-i dehr ile olmuşken enkazı perâkende
- 2 a) Hulûsî Paşa (مهله) vezîr ve dahi defterdâr
b) Ehâli ittifâkıyle anı eyledi zibende
c) İki yüz kırkda vaz' etmiş eski nasara
d) Sekiz yüz on üçünde oldu mü'minin ferhûnde
- 3 a) Ser-i rikâb-ı (..... ?) şâh kim Feyzi Ağa
b) Olup ta'mîrine bâis nezâret kıldı her günde
c) Mu'ammer (..... ?) şevkile Tâhir dedi târih
d) (..... ?) tâ ola ehl-i islâmda zinde

« تا اوله اهل اسلامده زنده » (.....)

Sene 1275

Kitâbe, binanın içinde, girişin sol tarafında yerden 2.5 m. kadar yukarıdadır.

Mad. tar.: Mermer üzerine çirkin sülüs ile yazılı. Dört sütun halinde. Sütun ve satır araları cedveli.

Manzum tarihin şâiri Mûderris ve Müfti Tâhir Efendi'dir. Krş.: XXI nr.-lı kitâbe.

Neşr.: Dr. Nenadoviç: **Bogoroditsa**. 34 (fotografı ve sırpça tercümesi)

XXIII. CUMA CAMİİ KİTABESİ (İkinci kitâbe)

Budur "Fethiyye" derler, câmi' 'âtîk
'îbâdet ehline olmuş bu lâyıık
Bunu kurmuş kadîmî ehl-i küffâr
Elinden harb ile almış şu Hünkâr
Bi-hamdillâh ki "Fâtih" bunu almış
Bu câmi' içi islâm ile dolmuş

Kitâbe, câminin mihrâbı içindedir.

Mad. tar.: —

Manzûmenin şâiri belli değildir.

Neşr.: Yastrebov: **Podatsi**. 71. not 1
(Kiril yazısı ile)

Kiliseden muhavvel olan bu câmi yine kiliseye çevrilmiştir. Sveta Bogoroditsa Lyeviška kilisesi adını taşımaktadır. Prizren'in şimdi en büyük kiliselerinden biri olan bu kiliseye "Sveta Petka kilisesi" de denir.

Prizren'in bu büyük kilisesi, kitâbelere göre, şehrin 21 Haziran 1455 tarihinde vukubulan fethinden az bir zaman sonra câmiye tahvil olunmuş ve adına "Fethiyye" veya "Cuma câmii" denmiştir. Tâhir Efendi. *Menâkıb*'inde bu câmi hakkında şöyle bilgi vermektedir: "Fâtih Sultan Mehmed bizzat en büyük kiliseyi câmiye tahvil edip, bizimle birlikte namâz kıldı. Ma'bede "Atîk" ve "Cuma câmii" adı verildi. İdaresi için memleketimizde bir çok vakıflar kurdu. Fakat vâli bunları zaptedince, câmi harap olmağa yüz tuttu. Ahalimiz câmiyi tamir etti." Gerçekten

Fâtih Sultan Mehmed, Prizren'in fethinden sonra aynı yılın Eylülüne kadar Kosova bölgesinde bulunmuş ve büyük bir ihtimalle, Prizren'i de ziyâret ederek şehrin büyük kilisesi onun emri üzerine câmiye çevrilmiştir. Diğer taraftan bazı Osmanlı vesikalarında bu câmi, "Sultan Mehmed Han câmii" olarak da zikrolunur. Geçen yüzyıldan beri Yugoslavya'da bu câmi hakkında yapılan yayınlarda, kilisenin fethiden bir-iki yüzyıl sonra câmiye çevrildiği yazılmış ise de, sonradan câmide bulunan kitâbeler ile diğer kaynaklar bu iddiaların yersiz olduğunu ortaya koymuştur.

Binâ câmiye çevrilirken, tabiatıyla bir minâre de ilâve edilmiştir. 1275/1858 yılında yapılan esaslı tamir sırasında eski minâre harap ve yıkık olduğu için kilisenin çan kulesi, üzerine bir şcrefe ilâvesi ile minâre ittihaz olunmuş idi. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra bu ilâve yıktırıldı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ise, hükûmet kiliseye ihtimam göstermeye başlamış ve tamirine girişmiştir.

Kitâbelerden birincisi, fotoğraflarından da görüldüğü gibi, pek çirkin ve girift bir yazı ile meydana getirilmiştir. Bu yüzden bazı yerleri kesin olarak okunamadı. Kitâbede adı geçen şahıslar hakkında da bilgi elde edilemedi. (Bk.: Tâhir Efendi: *Menâkıb*; İ. Yastrebov: *Podatsi za istoriyu srpske crkve*. Belgrad 1875. 71; aynı. müellif.: *Stara Srbija i Albaniya*. Belgrad 1904. 38; P. Kostić; *Tsrkveni jivot...* 75; Arh. S. M. Menadoviç: *Restauratsiya*. 39-50; Dr. S.M. Nenadoviç: *Bogoroditsa Lyeviška*. Belgrad 1963. 34, not 96; Kaleşi-Eren. TDA. 1-12).

XXIV. 1290/1873 İKBAL HANIM KABRİ KİTABESİ

el-Hükmü lillâhi

el-merhûme el-mağfûre Perzerin vilâyet-i celîlesi vâlisi devletlû
Hüsnî Paşa hazretlerinin yegen-i âlîleri İbrâhim Bey Efendi'nin
haremi İkbâl Hanım'ın rûhiyçün [el-fâtiha]

Sene 1290

Kitâbe, kabir taşının üzerinde yazılı idi.

Mad. tar.: —

Metin, Şeyh Sa'deddin Efendi tarafından istinsah edilip, G. Elezo-
viç'e verilen kopyadan alınmıştır. Kitâbenin satır sırası belli de-
ğildir.

Neşredilmemiştir.

İkbâl Hanım'ın kabri, Sûzîcelebi câ-
mii'nin haziresinde bulunmakta idi. Şim-
di mevcut değildir.

ren vâlisi idi. İkbâl Hanım hakkında ise,
elimizde bulunan kitabe metnindekinden
fazla bilgi yoktur.

Kitâbede adı geçen Hüsnî Paşa, Priz-

XXV. 1290/1873 SEYDİBEY CAMİİ KİTABESİ (İkinci kitabe)

- 1) Bu zibâ câmi' evvele (!) ki kıldı el-Hâcî (!) Ahmed mekânı firdevs-i
[a]lâda müyesser eylesün sübhan.
- 2) Bu da bir ni'met-i âzîme ... ez cümle islâma harâb iken bu
câmi' eyledi vakfiyle ta'mîr
- 3) Bu câmi' eyleyen bünyâd diler Sed [Seyyid/Seydi?] Beg Rabbin
şefâ'at bahrına gark eylesün ol Hâlikü'l-Mennân
- 4) Yatar hâki (!) derûnunda iymânı nûriyle (israf?) ... ve rûhuna rah-
met bi-Hakk-i Ka'be-i rahmân
- 5) Nice kılmaz cihân halkı senâ ol Hâcî Ahmed, derûn-i âlem, envâ'-ı
ferahla oldılar hemân
- 6) Sulbünden geldi el-Hâcî (!) Hâlid, Seyyid Beg, bin iki yüz doksanda
eyledi i'mâr, Sene 1290

Kitâbe, câminin giriş kapısı yukarısındadır.

Mad. tar.: Mermer üzerine vasat sülûs ile yazılı. Cedvelsiz (?). Yer
yer bozulmuş, metnin türkçesi çok bozuk.

Neşredilmemiştir.

Seydibey câmii'nden yukarıda bahse-
dilmişti (XII nr.'lı kitabeye bakınız). Bu-
radaki kitâbe, 1290/1873 yılında, Seydî
Bey sulbünden gelen Hacı Hâlid tarafın-
dan yaptırılan tamire âittir. Kitâbenin

metninden ve fotoğrafından da görülece-
ği gibi, metnin türkçesi son derece bozuk-
tur. Burada adı geçen Hacı Ahmed ile
Hacı Hâlid hakkında bilgimiz yoktur.

XXVI. 1311/1893-94 KÂTİBSİ-
NANÇELEBİ CAMİİ
KİTABESİ

Manzûm tarihin şâiri Hıfzî'dir. Hak-
kında bilgimiz yoktur.

Neşredilmemiştir.

- 1 a) Bânî-i evvel Kâtib Sinân'a
- b) Ola beşâret rûh-i hümâma
- 2 a) Bânî-i sâni ehl-i hamîyyet
- b) Oldu muvaffak cidd-i hitâma
- 3 a) De Hıfzîyâ bir târih-i zîbâ
- b) Ma'bed-i feyz bu âli mekama

« معبد فيض بو عالي مقامه »
(= 1311)

Kitâbe, câminin iç kapısı yukarısın-
dadır.

Mad. tar.: Mermer üzerine adi ta'lik
ile yazılı. Satır arası cedvelli. İki
sütun hâlinde. Kitâbe 55×40 sm.
ölçüsünde.

Kâtibsinançelebi câmii, Edvard-Kar-
dely caddesi bitiminde ve Orduevi kar-
şısındadır.

Bu câmiin ilk bânisi olan Kâtib Si-
nan Çelebi hakkında elimizde bilgi yok-
tur. Tâhir Efendi, *Menâkıb*'inde bu câ-
mii kaydettikten sonra şu malûmatı
vermektedir: "Rivayete göre Kâtib Si-
nan'ın şehrimizin doğu tarafında yap-
tırdığı câmi bir kaç defa yıkılıp tamir
edilmiştir."

Bugün câminin kapısı yukarısında-
ki kitâbe, 1311/1893-94 yılında "ehl-i ha-
mîyyet"ın yaptırdığı tamiri bildirmek-
tedir.

XXVII. 1315/1897-98 ŞEYH HULUSİ EFENDİ LEVHASI

- 1 a) Sırr-ı akdem, hâdisâta zâhir oldu bir zemân
- b) Feyz-i nûr ile uyandı çeşm-i kalb-i âşıkân
- 2 a) Sâki-i irfân idi, hem cevher-i 'ışk ma'deni
- b) Bir nazarda teskin etdi ehl-i derdin derdini
- 3 a) Açdı esrâr-ı fusûs [u] saçdı envâr-ı yakîn
- b) Müsta'idler cennet-i ma'nâya oldu dâhilin
- 4 a) Zâtına teslim olandır, vâkıf-ı sırr, ehl-i hâl
- b) Zâ'ik-i lübb-i hakikat, lâhik-i ehl-i kemâl
- 5 a) Himmetiyle hep müridân oldular nâ'il-merâm
- b) Râh-ı Hakk'da buldular zevk u fenâ, tecrid-i tâm
- 6 a) Aslına pervâz edince mürğ-i lâhût-i kıdem
- b) Nâr-ı hasretle derûn-i kâmilân yandı o dem
- 7 a) Kutb-i âlem Şeyh Hulûsî irtihâl etdi bu gün
- b) Vehbiyâ de târihi « ثم اليه ترجمون »

Levhanın sağ altında : علقه النقيب عاكف پرزویی

Levhanın sol altında : 1315 Kur'ân'dan istihrâç tarikiyle söylenmiştir.

Kitâbe, Melâmi tekkesi'nde bulunan bir levhadadır.

Mad. tar.: Kâğıt üzerine adi ta'lik ile yazılı. Satır arası cedvelli.

İki sütun halinde. Kitâbenin çevresi tezyinatlı. Kitâbe 47×40
sm. ölçüsünde.

Manzûm tarihin şâiri Vehbî'dir. Hakkında bilgimiz yoktur.

Neşredilmemiştir.

Melâmi tekkesi, Prizren'in merkezin-
de ve Seydibey câmii'nin (XII nr.'lı kita-
beye bakınız) yanındadır.

Melâmî tekkesi ve burada adı geçen
Şeyh Hulûsî Efendi hakkında bilgi elde
edilememiştir.

XXVIII. 1317/1897-98 İLYASKUKA CAMİİ KİTABESİ

- (a 1) قد بنا لله هذا البيت قوقلى بك بناءً جيداً
 (b) بعده قد يلزم التعمير تجديداً منيراً نيراً
 (a 2) صادف تعميرها النجل النسب في نوبة التوليت
 (b) وهو مدعو باحد بك سى سعيماً بليفاً حامداً
 (a 3) ارتفع اذ انت معمور بان ترفع جذراً راغباً
 (b) صار معموراً طرياً كان نوراً لامعاً
 سنة ١٣١٧

Kitâbe, câminin iç kapısı yukarısındadır.

Mad. tar.: Mermer üzerine çirkin ta'lik ile yazılı. İki sütun halinde. Satır ve sütun arası cedvelli. Kitâbe 50×41 sm. ölçüsünde.

Manzûm tarihin şâiri belli değildir.

Neşr.: Kaleşi-Eren: *Prizrenats Kukli-beg*. 145.

İlyaskuka câmii, aynı adı taşıyan mahallede, Rade-konçar caddesi'nde 1 nr.'-dadır. Binâsı taş ve tuğla ile yapılmış olup, bugün de sağlam durumdadır.

Câminin bânisi olup, kitâbede adı geçen Kukli (Mehemmed) Bey hakkında VII nr.'lı kitâbede bilgi verilmişti. Câminin adını taşıdığı İlyas Kuka ise, Kukli Mehemed Bey'in dedesidir. Bu zât Prizren'in 1455 yılındaki Osmanlı fethine iştirak etmiştir. Torunu Mehemed Bey, dedesi nâmına yaptırmış oldu-

ğu mescidi, daha sonra câmiye çevirmiştir.

Yine kitâbede adı geçen diğer şahıs, yani Ahmed Bey, orada da gösterildiği gibi Kukli Bey soyundan gelen ve onun vakıfları üzerinde mütevellilik salâhiyetini hâiz olan bir şahısdır. Tamire ihtiyacı olan câmi, mütevellisi Ahmed Bey tarafından 1317/1897-98 yılı içinde tamir edilmiştir. (Bk.: Tâhir Efendi: *Menâkıb*; H. Kaleşi - İ. Receb: *Prizrenats Kukli-beg*. 145-146; Kaleşi-Eren : TDA. 52-54).

XXIX. 1320/1902 BİNBAŞI ÇEŞMESİ KİTABESİ

- 1) Ta'mire gayret olundu câri olsun dâimü'l-evkât
- 2) Nûş edenler rahmetile (!) yâd olunsun sâhibü'l-hayrât
- 3) fi sene M[uharrem]de 1320 gurrei

Kitâbe çeşmenin üzerindedir.

Mad. tar.: Mermer üzerine çirkin ta'lik ile yazılı Satır arası cedvelli. Kitâbe 37×32 sm. ölçüsünde.

Manzûmenin şâiri belli değildir.

Neşredilmemiştir.

Binbaşı çeşmesi, Lenin sokağı'ndadır. Kitâbe metninden de görüldüğü gibi,

hiç bir isim ihtiva etmeyen bu çeşme ve bânisi hakkında bilgi elde edilemedi.

XXX. 1332/1914 ŞEYH HACI SEYFEDDİN EFENDİ LEVHASI

- 1 a) Hacı Seyfeddin Efendi, feyz-i hakkın mazharı
b) Mürşid-i süllâk idi, her dem o âli şeh-rehe
- 2 a) Şeyh Hulûsî zâhir ü bâtında oldu mürşidi
b) 'İlm ü 'irfân, zîb ü fer verdi o kalb-i âgehe
- 3 a) Pîr Muhammed nûr-i Hakk'a müntesibdi sıdkile
b) Nâgehân oldu mülâki rûhı ol âli şehe
- 4 a) Gıl u gışdan kalbi sâfi râh-ı Hakk'ın rehberi
b) 'İlm-i tevhid ile vâsıldı ne âli bir cehe
- 5 a) Hüsn-i hulkile tezeyyün eylemişdi şübhesiz
b) Gıpta-bahş olmuşdu nûr-i kalbi ol mihr ü mehe
- 6 a) Sidre-i ma'nây-ı Hakk'a rûhu pervâz eyledi
b) Gerçi cismi sûretâ girdi bu dar kabr ü çehe
- 7 a) Söyledim Lûtfi sirişk-i çeşmile târihini
b) Şeyh Seyfeddin Efendi girdi bâki dergehe

« شيخ سيف الدين افندی كيردى باقى در كهه »

Sene 1332

Kitâbe, Melâmî tekkesi'nde bulunan bir levhadadır.

Mad. tar.: Kâğıt üzerine adi sülûs ile yazılı, Çift sütun hâlinde.

Harekeli yazı, Levha 40×28 sm. ölçüsünde.

Manzûm târihin şâiri Hacı Ömer Lûtfi Paçarizi (1871-1929)'dir.

Neşredilmemiştir.

Melâmî tekkesi, XXVII nr.'lı kitabe-de zikredilmişti.

Ölümüne âit manzûm tarih levhası daha önce geçen Şeyh Hulûsî Efendi (öl. 1315/1897-98)'nin halifesi olan Şeyh Hacı Seyfeddin Efendi hakkında bilgi elde edilememiştir.

Manzûm tarihin şâiri Hacı Ömer Lûtfi Paçarizi, 1871 yılında Prizren'de doğdu. Prizren, İstanbul ve Kahire'de tahsil hayatını geçirdi. 1905 yılından itibaren Prizren İttihat ve Terakki Kulübü'nün reisi olarak siyâsî hayata atıldı. 1929 yılında aynı şehirde vefat etti. Değerli ve tanınmış bir şâir olmasına rağmen, yazdığı 25 kadar eseri basılmamıştır. İstanbul ve Üsküp'te yayınlanmış bazı dergilerde şiir ve makaleleri görülür. (Hakkında Bk. Mark Krasniqi: *Haxhi Ymer Lutfi Pa-*

çarisi. Jeta e re. 5/55 (Priştine 1955) 418-428; H. Kaleşi: *Prizren kao kultur-ni tsentar...* 113-115).

XXXI. 1347/1927 TERZİMEMİŞ CAMİİ KİTABESİ

(İkinci kitâbe)

Oldu bu Terzi mahalle şâdmân
Çünkü gördü pek münevver câmi'i
Hak vere Mûsâ Efendi ecrini
Gayretiyle kıldı pür-fer câmi'i
'Atf-ı enzâr eyledikçe ehl-i dîn
Böyle ahsen görmek ister câmi'i
Mevki'-i zibâdadır ey müslüman
Gel ziyâret kıl bu bihter câmi'i
Beş vakit versin ezân azana fer
Zeyn ede "Allahu ekber" câmi'i

Kıl namâzın (.....?)
 Kıldı Hak pek feyz-güster câmi'i
 Uy imâma, gel hafîbi dinle gör
 Şenledir mihrâb u minber câmi'i
 Lûtfî yaz târih-i cevherdârını
 Hoşca ta'mir eylediler câmi'i

« خوشحجه تعمیر ایله‌یلر جامی »

Sene 1347

Kitâbe, bir levha olarak câmi içindedir.

Mad. tar.: —

Manzûm târihin şâiri Hacı Ömer Lûtfî
 Paçarizi (1871 - 1929)'dir. Ayrıca
 XXX nr.'lı kitâbeye bakınız.

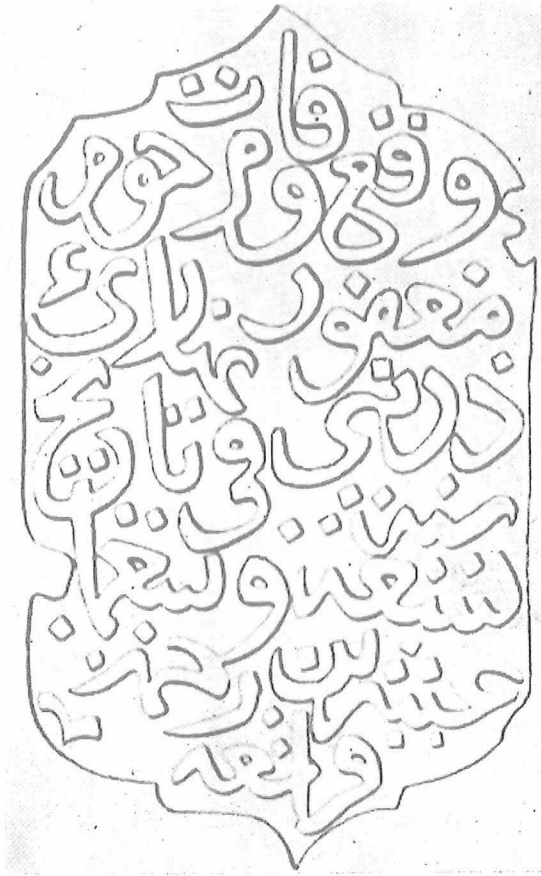
Neşredilmemiştir.

Terzimemiş câmi hakkında daha
 önce (XIII nr.'lı kitâbe) bilgi verilmişti.
 Buradaki kitâbe, 1347/1927 tarihinde Mu-
 sa Efendi tarafından yaptırılan tamirini
 göstermektedir.

NOT :

Makalemizin baskısı sırasında ya-
 yımlanan aşağıdaki yazı, mevzu ile ilgi-
 si bakımından burada işaret olundu:

Dr. Hasan Kaleşi — Dr. Hans-Jür-
 gen Kornrumpf: *Prizrenski Vilajet*. Po-
 seban Otisak iz Jubilarnog Broja "Per-
 parimija" (Priştina 1967). 71 - 124.

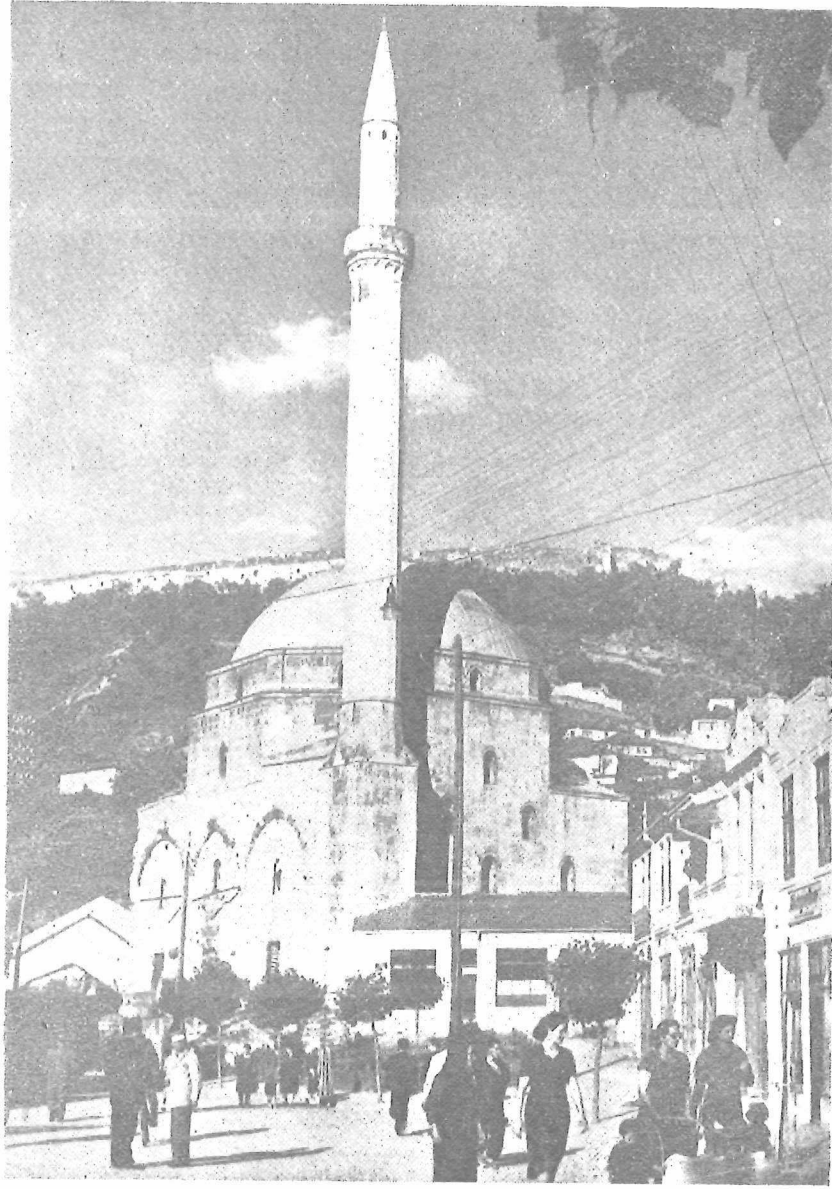
Res. 1 — I. Nihâri Çelebi Kabri kitâbesi
(929/1523)

Res. 2 — II. Sûzî Çelebi kabri kitâbesi
(931/1524-25)

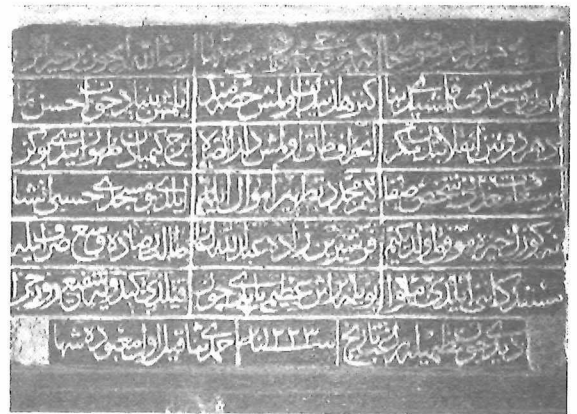
Res. 3 — VI. Mehmedpaşa câmii kitâbesi
(981/1573-74)

Res. 4 — IX. Sinanpaşa câmii (son cemaat yeri yıkıldıktan sonra)

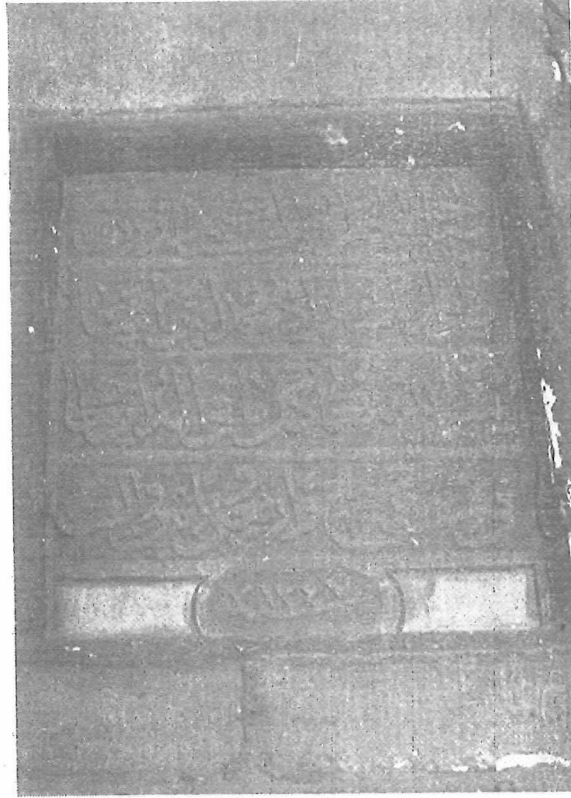
Res. 5 — X. Şeyh Süleymân Efendi levhası
(1160/1747)

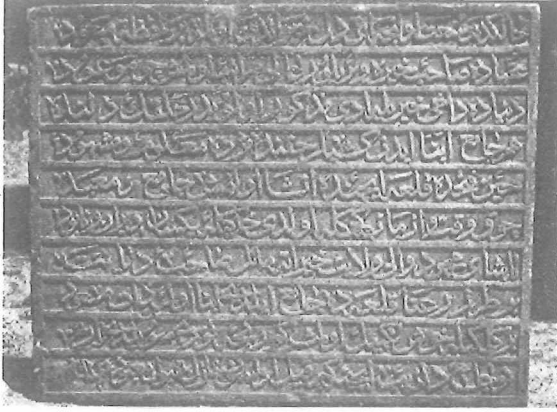
Res. 6 — XI. Çuhacımahmud câmii kitâbesi
(1223/1808)

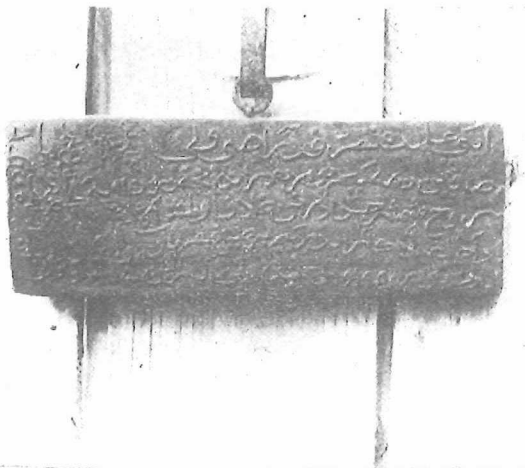
Res. 7 — XII. Seydibey câmii kitâbesi (A)
(1226/1811)

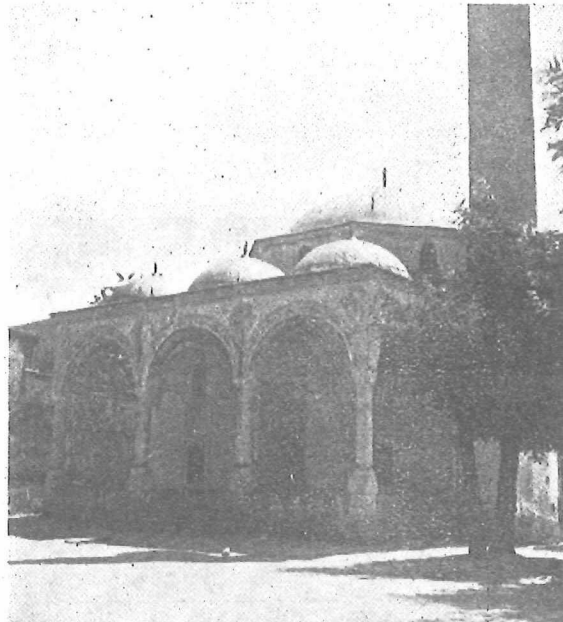
Res. 10 — XVII. Eminpaşa câmii kitâbesi
(1247/1831-32)

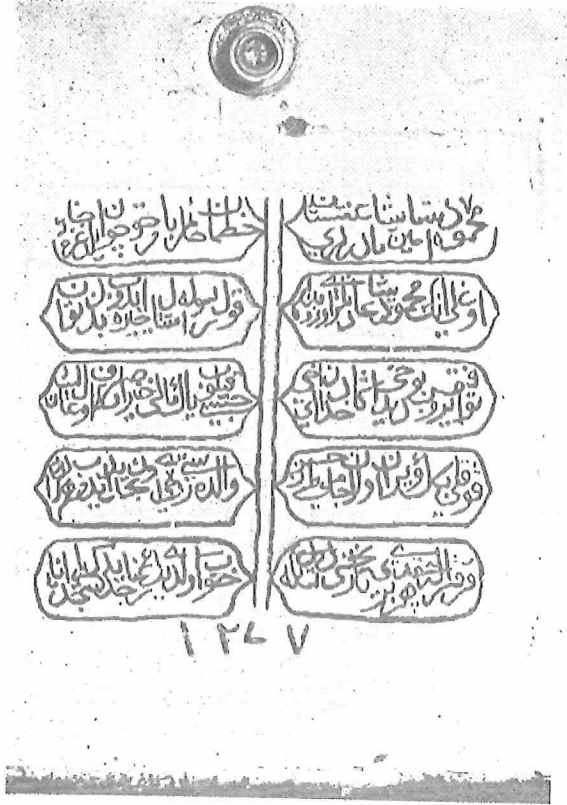
Res. 8 — XV. Mahmudpaşa câmii kitâbesi
(1244/1828)

Res. 9 — XVI. Kurula Kadiri Tekkesi'ndeki
levha (1245/1829-30)

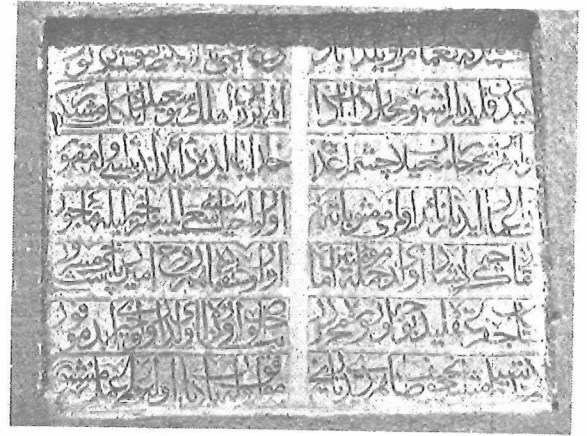
Res. 11 — XVII. Eminpaşa câmii

Res. 12 — XVIII. Hacıkasım câmiî kitâbesi
(1247/1831-32)

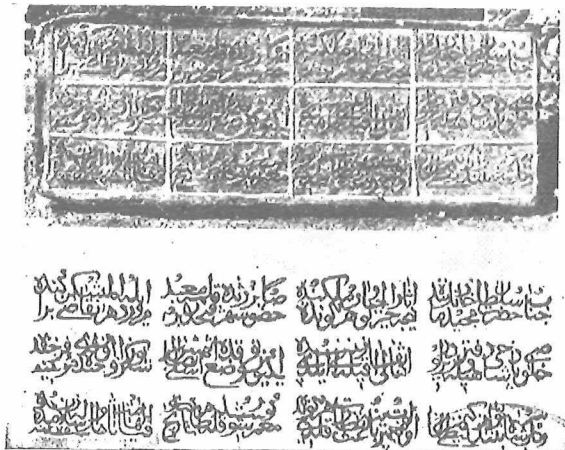
Res. 14 — XIX. Mehmedpaşa hammâmı.
(ön plânda)

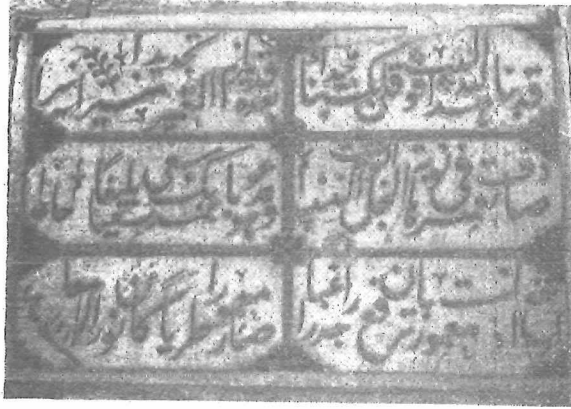
Res. 15 — XXI. Eminpaşa medresesi kitâbesi
(1272/1855-56)

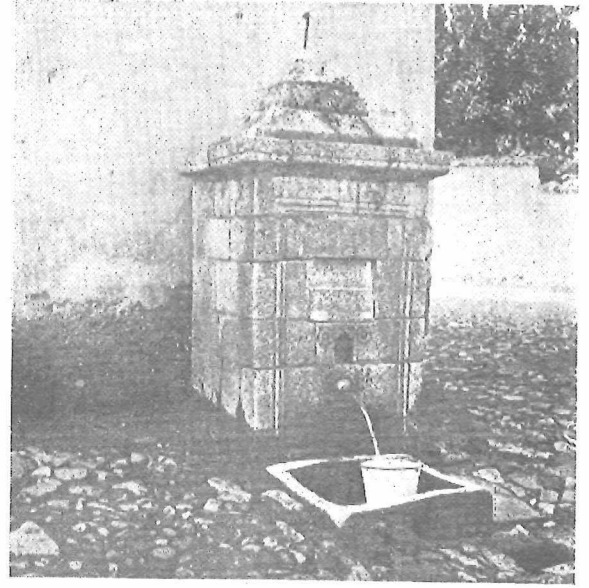
Res. 13 — XIX. Mehmedpaşa hammâmı
kitâbesi (1249/1833)

Res. 16 — XXII. Cuma câmiî kitâbesi (A)
(1275/1858-1895-59)

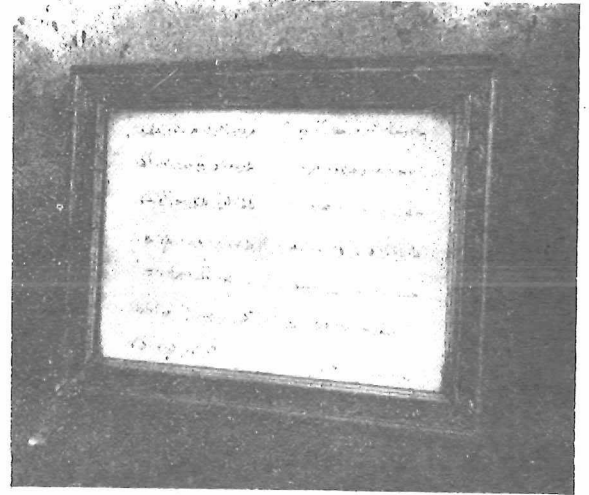
Res. 22 — XXVIII. İlyaskuka cāmii kitâbesi
(1317/1897-98)

Res. 24 — XXIX. Binbaşı çeşmesi

Res. 23 — XXIX. Binbaşı çeşmesi kitâbesi
(1320/1902)

Res. 25 — XXX. Şeyh Hacı Seyfeddin Efendi
levhası (1332/1914)